

Bağımsız Türk Devletleri Millî Marşlarının Değerler Eğitimi Yönünden İncelenmesi

Hakan ÖZKAN*
Osman Kamil ÇORBACI**
Sevim ÜNAL***
Cavit ERDEM****

Öz

Kültür, dil, ortak geçmiş ve değerler, milletleri uzun süre tarih sahnesinde tutan birleştirici unsurlardır. Millî marşlar, bu birleştirici unsurların vatandaşlara hatırlatılması ve ortak değerlerin güçlendirilmesi amacıyla yazılmıştır. Millî marşların tarihi ve içeriği incelendiğinde, yazıldığı dönemde ülkenin ve milletin halini ve ihtiyaçlarını yansıttığı görülmektedir. Bu çalışmada, tek millet olan Türk devletlerinin millî marşlarında yer alan kavramlar, MEB 2005 ve 2010 DKAB öğretim programında kısmi olarak bulunan 2019 yılında tüm derslerin öğretim programlarında kök değerler olarak belirtilen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri açısından incelenmiş; toplumların bağımsızlığı için gerekli olan kahramanlık, kendi kaderini tayin etme, özveri, cesaret, özgürlük, adanmışlık gibi birçok değer, öğretim programlarında yer alan değerler kapsamında değerlendirilmediği için analiz dışında tutulmuştur. Kök değerler bireylere formel düzeyde okullarda ilk olarak marşlarda sonra da farklı derslerin öğretim programlarıyla verilmektedir. Bu yüzden millî marşlarda verilmeye çalışılan mesajların, hissiyatın değerler eğitimine katkısının ortaya konulması önem arz etmektedir. Bu çalışmanın problem cümlesini, “Türk devletlerinin millî marşlarının güftelerinde değerler eğitimine kaynaklık etme misyonu bulunan değer betimlemeleri yer almakta mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu çalışmada, alanda yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak marşların ortak yönleri belirlenmiş, kök değerlerin marşlarda nasıl kullanıldığı sorusuna da cevap aranmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizinin kullanıldığı bu çalışma bağımsız Türk devletleri olan Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan millî marşlarının analiziyle sınırlandırılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, marşlarda muhtelif değerlere vurgu yapılmakla birlikte vatanseverlik ve sevgi değerlerinin bağımsız Türk devletleri marşlarında öne çıkan değerler olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın çıktılarının din eğitimi ve farklı disiplinlere katkı sağlayacağı, sonraki çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Değer, MEB Kök Değerleri, Millî Marş, Bağımsız Türk Devletleri.

* Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

Elmek: hakan.ozkan@medeniyet.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2023-6873>

** Dr., İstanbul, Türkiye.

Elmek: osmann@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7608-068X>

*** Dr., Karşıyaka İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, İzmir, Türkiye.

Elmek: sevimileri35@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5823-6874>

**** Dr., Sarıyer Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, İstanbul, Türkiye.

Elmek: caviterdem99@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8913-0201>

Geliş Tarihi / Received Date: 15.11.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 06.01.2023

DOI: 10.30767/diledeara.1204423

Analysis of the National Anthems of Independent Turkish States in terms of Values Education

Abstract

Culture, language, common history, and values are the unifying elements that keep nations on the stage of history for a long time. National anthems are written to remind citizens of these unifying elements and to strengthen common values. When the history and content of national anthems are analysed, it is seen that they reflect the state and needs of the country and the nation at the time they were written. In this study, the concepts in the national anthems of the Turkish states, which are one nation, were examined in terms of the values of justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and benevolence, which were partially included in the 2005 and 2010 RCRE curricula of the Ministry of National Education and specified as root values in the curricula of all courses in 2019. Many values such as heroism, self-determination, self-sacrifice, courage, freedom, dedication, which are necessary for the independence of societies, were excluded from the analysis because they were not included in the curricula. Root values are given to individuals at the formal level in schools; first in anthems and then in the curricula of different courses. Therefore, it is important to reveal the contribution of the messages and feelings tried to be given in national anthems to values education. The problem statement of this study is “Are there value descriptions in the lyrics of the national anthems of Turkish states that have the mission of being a source of values education?”. In this study, unlike other studies in the field, the common aspects of the anthems were determined, and an answer to the question of how the root values are used in anthems was sought. This study, in which content analysis, one of the qualitative research methods, was used, was limited to the analysis of the national anthems of the independent Turkish States of Turkey, Turkish Republic of Northern Cyprus, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan and Turkmenistan. As a result of the evaluation, it was determined that although various values are emphasized in the anthems, patriotism and love values are the prominent values in the anthems of independent Turkish states. It is thought that the outputs of the study will contribute to religious education and different disciplines and will be a source for future studies.

Keywords: Religious Education, Value, MEB Root Values, Anthem, Independent Turkish States.

Extended Summary

The processes of becoming a nation can be achieved by reconstructing the feelings of land, flag, national anthem, language, border, common value, symbol and being us. National anthems, which contain historical codes and give an identity to a nation, are symbols of the homeland that are used to revive, develop, instill and sustain patriotism today.

In this study, the concepts in the national anthems of the single nation Turkish states, It was partially included in the curriculum of MEB 2005 and 2010 DKAB and which were stated as the root values in the curriculum of all culture courses in 2019 was examined in terms of respect, values, justice, love, responsibility, patriotism, benevolence. In our study, the meaning and sub-values specified in the root value definitions of the MEB were also analyzed.

The main research question of our study can be posed as: “Are there value descriptions in the lyrics of the national anthems of the Turkish States that have the mission of being a source of values education?”. In the study, the common aspects of anthems were revealed and an answer was sought to the question of how these values were used.

This study is limited to the analysis of the national anthems of the independent Turkish States of Turkey, Turkish Republic of Northern Cyprus, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan and Turkmenistan. Unlike other studies conducted in the field, the common aspects of anthems have been revealed and the answer to the question of how root values are used in anthems has been sought.

In this study, document analysis technique, one of the qualitative research models, was preferred. The rich descriptions in the anthems, which are suitable for the nature of qualitative studies, are presented comparatively while being evaluated under the umbrella concept of “root values”.

When examined sociologically, the love and devotion to the homeland first manifests itself with the symbols and anthems of the countries. National anthems have a strong relationship with the bond between societies and us. The history, cul-

ture and values of a nation are transferred to the next generations through education and language; The works produced reflect the value judgments of societies. National anthems, they are accepted as integrative works produced by the society. It helps to maintain the sense of belonging by bringing the individuals who make up the nation together on a common denominator.

Values that guide behaviors and are criteria for defining the general characteristic structure of the individual and society may differ in each society. When considered from this perspective, it turns out that each society has its own values, and these values are called national values.

Considering the effects of root values on human life, students should fully adopt these values and reflect them in their lives; It will help the society to be composed of nationally conscious and active citizens. In addition, students' internalization of these values in the teaching process will contribute to being a respected citizen in the society in their future lives.

The national anthems, which contain the national codes of the states, also reflect the values that the nations have and glorify. In all anthems, the motherland is seen as the main interlocutor. With the emphasis on the concepts of land, land and homeland in the national anthems, the land was sanctified and the physical value of the inhabited geographies was praised.

It has been seen that values such as fondness for independence, heroism, unity, respect for ancestors and martyrs, the importance of divine and religious feelings, the responsibility of protecting the homeland given to young people until eternity are included in the national anthems. It is aimed to establish a strong bond with the flag by emphasizing the behavior and attitude of respecting and valuing the flag in the national anthems. Expressions about values in anthems indicate a value directly or indirectly, but reveal that the values that are effective and emphasized in each anthem are not exactly the same, but vary. This indicates that the Turkish states maintain their originality even though they meet on a common ground.

As a result, the value of patriotism and love is the most prominent value in all national anthems; It shows that the Turkish states, which have language, history, cultural unity and brotherhood, also have a unity in their emotional world.

Giriş

Batı toplumlarında 18. yüzyılda başlayan sosyal ve zihni değişim, toplum ve bireye dair pek çok yeni yaklaşımı kendi içinde barındıran süreci de beraberinde getirmiştir. Bu süreç batılı olan ve olmayan toplumların geleceklerini de etkilemiştir. Ulus inşa sürecinde devlet, millet ve vatandaş kavramları ulusalcı parametrelerle yeniden tanımlanmış ve yapılandırılmıştır (İnaç, Yaman, 2015, s. 19). Ulus olma süreçleri toprak, bayrak, ulusal marş, dil, sınır, ortak değer, sembol ve millet duygularının yeniden kurgulanmasıyla sağlanabilmektedir. Ulusal marşların toplumların millet bağıyla kuvvetli bir ilişkisi bulunmakta ve birbirine yakın toplumlardaki marşlar benzerlik göstermektedir. Tarihsel kodları barındıran ve bir millete kimlik kazandıran millî marşlar günümüzde vatan sevgisinin canlandırılması, geliştirilmesi, aşılması ve yaşatılması için kullanılan yurt sembollerinden biridir (Yener, Duran, 2011, s. 188). Millî marşlar aynı zamanda kültürel, tarihsel, sosyolojik, millî ve manevi değer ve desenlerle örülü ortak mutabakat metinleridir (Aktaş, 2021, s. 74).

Maddi ve manevi değerleri ihtiva eden millî marşlar; hürriyet, bağımsızlık, kararlılık, heyecan, cesaret ve kahramanlık duygularının sarsılmaz bir ifadesidir (Bağrıaçık, Yıldız, Yelin, Yüzgeç, 2022, s. 39). Marşlar, millî kahramanlardan coğrafyaya, millî orduya hatta önemli tarihî kişilik ve vakalara kadar pek çok konuyu ele alabilmektedir. Günümüzde ise daha çok vatan sevgisini uyandırmak, aşlamak, canlandırmak ve yaşatmak için kullanılmaktadır (Dağdelen, 2022, s. 361).

Bu çalışmada Türk devletlerinin millî marşlarında yer alan kavramlar, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2005 ve 2010 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretim programında kısmî olarak bulunan 2019 yılından itibaren tüm derslerinin öğretim programlarında kök değerler olarak belirtilen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri açısından incelenmiştir. Çalışmamızda ayrıca MEB'in kök değer tanımlarında belirtilen anlam ve alt değerler analiz edilerek incelenirken bu değerlerle ilişkili olarak aşağıda belirtilen tutum ve davranışların Türk millî marşlarındaki varlığı da araştırılmıştır.

- **Adalet:** Adil olma, eşit davranma, paylaşma
- **Dostluk:** Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma
- **Dürüstlük:** Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma
- **Özdenetim:** Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme
- **Sabır:** Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme
- **Saygı:** Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme
- **Sevgi:** Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma.
- **Sorumluluk:** Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme
- **Vatanseverlik:** Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, kahramanlık ve toplumu önemseme
- **Yardımseverlik:** Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma

Çalışmamızın ana problem cümlesini, “Türk devletlerinin millî marşlarının güftelerinde değerler eğitimine kaynaklık etme misyonu bulunan değer betimlemeleri yer almakta mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Çalışmada marşların ortak yönleri ortaya çıkarılmış ve bu değerlerin nasıl kullanıldığı sorusuna cevap aranmıştır.

Marşların anlamı ve kelimelere yüklenen değerlerin incelenmesiyle ilgili literatürde tekil ve karşılaştırmalı olarak çalışmalar yapılmıştır. Dumitrescu tarafından 186 millî marş incelenmiş, içerdikleri konular bakımından tematik düzenleme yapılmıştır (Dumitrescu, 2020, s. 294). Gölcük Mirza tarafından Avrupa, Afrika ve Balkan marşları dil ve metin yönünden incelenmiş, birbirlerinden uzak ve farklı kültürlere sahip olmalarına rağmen aynı örüntüyü izledikleri ortaya ko-

nlmuştur (Mirza, 2019, s. 55). Musaoğlu ve Kirişçioğlu'nun yaptığı çalışma, Türk cumhuriyetleri millî marşlarında ana çizgilerle genel Türkçe'nin sağladığı ortak özelliklerin yanı sıra, her bir somut Türk yazı dilinin kendine özgü kavramlar dünyası ve özel metin kurucu işaretler sistemi içerdiğini göstermiştir (Musaoğlu, Kirişçioğlu, 2014, s. 29). Uslu'nun, İstiklal Marşı ve Kırım Tatar Marşı'nın karşılaştırmalı incelemesini yaptığı çalışmasında ortak unsurlar olarak ant, yemin, savaştan çıkış, şanlı millet, toprak ve kan kavramlarına benzer şekilde yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır (Uslu, 2019, s. 3059). Değerlere kaynaklık edecek, ideal vatan ve vatandaşların betimlendiği metinler olan marşların değerler eğitimindeki yerini analiz eden bu çalışmanın din eğitimi alanına ve farklı disiplinlere katkı sağlayacağı, sonraki çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden içerik analizi benimsenmiştir. İçerik analizi; sözlü, yazılı, görsel vb. materyallerin içerdiği mesajları, sistemli ve nesnel bir şekilde anlamsal ve/veya dilbilimsel olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla gerçekleştiren bilimsel araştırma yöntemi olarak ifade edilmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 22). Betimsel yaklaşımla gerçekleştirilen içerik analizinde nitel analiz yaklaşımlarına uygun olarak kodlar ve kategoriler oluşturulmaktadır (Ültay vd., 2021, s. 189)

MEB Kök Değerleri Bağlamında Din ve Değer Eğitimi

İnsanın toplum içerisinde belirli kurallara göre hareket etmesi beklenmektedir. Bu kural ve ilkeler değer olarak tanımlanmakta ve insan hayatıyla ilgili birçok disiplinin çalışma alanına girmektedir. Bir ulusun sahip olduğu maddi-manevi öğelerin ve soyut kuralların bütünü olan değerler (Bars, 2017, s. 219) aynı zamanda bireylerin davranış, duygu ve düşüncelerine rehberlik etmektedir (Gül, 2013, s. 41). Bireylerin eylemlerine yol gösteren ve onlara rehberlik eden değerler (Özmete ve Algan, 2021, s. 358) insanların hemfikir olduğu duygu, düşünce ve davranışlarından oluşan soyut kurallar bütünü olarak da tanımlanmaktadır (Özmete, 2008, s. 10).

Davranışlara rehberlik eden, bireyin ve toplumun genel karakteristik yapısının tanımlanmasında ölçüt olan değerler, her toplumda farklılık gösterebilmektedir. Bu perspektiften ele alındığında her toplumun kendine özgü değerlerinin bulunduğu ortaya çıkmakta ve bu değerler bütününe de millî değerler denilmektedir (Zengin, 2017, s. 435).

Bir milletin tarihi, kültürü ve değerleri eğitim ve dil yoluyla sonraki nesillere aktarılmakta; üretilen eserler, toplumların değer yargılarını yansıtmaktadır (Sagınbayeva, 2022.). Ulusal marşlar da, toplumun ürettiği bütünleştirici eserler olarak kabul edilmektedir (Köşker, 2014, s. 30). Ulusları oluşturan bireyleri ortak bir paydada buluşturarak aidiyet duygusunun sürekli olmasına yardımcı olmaktadır. Sözlerdeki dini, millî ve soyut kavramlar, marşlar sayesinde somutlaştırılmaktadır. Bu sayede hem farklı algı seviyelerindeki bireyler arasında ortak bir değer zemini oluşturulmakta, hem de değerlerin sonraki nesillere aktarılması kolaylaşmaktadır (Aktaş, 2013, s. 75). Toplumun bütününe belli değer yargıları aşlamayı hedefleyen marşlarda sade ve anlaşılır dil kullanılması zaruridir (Önal, 2017, s. 157).

Bireylerin ülkesinin kültürel değerlerini öğrenmesi, bunlar aracılığıyla evrensel değerlere ulaşması ve hayatını bu değerler çerçevesinde biçimlendirmesi önem arz etmektedir. Değerlerin öğretiminde ve aktarımında aile kadar okullarda verilen formel eğitimin de önemli bir yeri vardır. Formel eğitim, öğretim programları aracılığıyla bireylere sorumlu ve etkin vatandaş olmayı öğretmektedir.

Ahlak ve değer eğitimi, öğretim programlarının en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Sabır, vatanseverlik, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik gibi 2005 ve 2010 DKAB öğretim programlarında (MEB, 2010, ss. 13-14) yer almaya başlayan değerler, 2019 yılından itibaren tüm derslerin öğretim programlarında yer almak üzere on kök değer haline getirilmiştir (Talis Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2017, s. 13). (sayfa: 205) Millî Eğitim Bakanlığı, 2018 yılından itibaren tüm kültür dersleri öğretim programlarında adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerini kök değerler olarak belirlemiştir. Kök değerler, başta DKAB dersleri olmak üzere kültür derslerinin tamamında kazandırılması hedeflenen öncelikli temel değerlerdir.

Kök değerlere eğitim-öğretimde yer ve önem verilmesi, hayatla ilişkilendirilerek aktarımı ve benimsetilmesi, birey ve vatandaş oluşturma sürecine katkı sağlamaktadır. Değerler, bireyin özümsemesine bağlı olarak kalıcı olabilmektedir (Dönmez ve Yazıcı, 2008, s. 47). Kök değerler benimsendiğinde, öğrencilerin ve vatandaşların hayatlarına yansımakta, toplumun millî bilince sahip, etkin ve saygın vatandaşlardan oluşmasına yardımcı olacaktır.

Millî Marşlar ve Değer İlişkisi

Latince “Hymne” kelimesiyle açıklanan millî marşlar, ülkelerin karakterlerinin ve varoluş mücadelelerinin destansı bir şekilde dile getirmeleriyle vücut bulmaktadır. Hymne, törenlerde müzikle birlikte terennüm edilen, millî kahramanların veya tanrının kutsandığı ve yüceltiildiği şarkılardır (Yener ve Duran, 2011, s. 189). “Millî marş veya himni (gimni) kavramı, Türkiye ve Kıbrıs Türkçesinde İstiklal Marşı, Azerbaycan Türkçesinde Dövlət Himni, Özbek Türkçesinde Dävlät Mähdiyesi veya Güneşli Hür Ülkem, Türkmen Türkçesinde Dövlət Gimni veya Sedası, Kazak Türkçesinde Memlekettik Gimni (Doğan ve Alkayış s. 520) Kırgız Türkçesinde Uluttuk Gimni şeklinde ifade edilmektedir” (Balcı 13).

Tarihte ilk millî marşlar Hint kutsal kitabı Vedd’lerde yer almaya başlayan Tanrı’ya adanmış ilahi örnekleri olarak karşımıza çıkmakla beraber Mısır, Yunan ve Roma kültürlerinde de marşlara rastlanılmaktadır (Tepebaşılı, 2005, s. 384). Devletlerin kurtuluş mücadeleleri ya da ulus inşa süreçleri sırasında halka ilham vermek ve millî bilinci uyandırmak için millî marşlar hazırlanmıştır. Millî marşlar, bayraklar ve millî bayramlar ortak kültüre vurgu yapıp halkı kaynaştırmak, halk hareketlerini teşvik etmek amaçlarıyla oluşturulmakta, milletin ulusal kimliğini ve karakterlerini simgelemektedir (Erden, 2019, s. 33). Ulusal ya da millî marşlar, törenlerde besteyle okunan, yurtseverlik duygu ve değerini kuvvetlendiren metinler (Akhan vd., 2020, s. 117) olarak tanımlandığı gibi Türk Dil Kurumuna göre “Ritmî, yürüyen bir kimsenin veya topluluğun adımlarını hatırlatan müzik parçası” olarak da tanımlanmaktadır (*Türkçe Sözlük*, 2005, s. 1347).

Sosyolojik olarak incelendiğinde vatana karşı duyulan sevgi ve bağlılık ilk başta ülkelerin sembol ve marşlarıyla kendini göstermektedir. Ulusal marşların toplumların millet olma bağıyla kuvvetli bir ilişkisi bulunmaktadır. Birbirine yakın kültürleri olan toplumların marşları benzerlik göstermekle beraber, ulus bilinci zayıf olan toplumların marşları basit, ulus bilinciyle hareket eden toplumların marşları daha karmaşık ve duygu yüklü bir yapıya sahip olmaktadır (Khairmukhanmedov, 2008, s. 23).

Dünya genelinde marşlar incelendiğinde her topluluğun millî marşında hâkim bir kavramın mevcut olduğu görülmektedir. Fransız millî marşı, ülkenin düşman hâkimiyeti altına girmesi durumunda karşılaşılabilecek ağır sonuçlara karşı milleti uyarırken, İngiliz millî marşı, çağdaş halk hâkimiyetinin aksine mo-

narşık bir üslup ihtiva etmektedir. Aynı şekilde Japon millî marşı da devletin millî varlığının temsilcisi ve millî hâkimiyetin sembolü olarak Japon imparatorunu kabul etmektedir. Laik anlayışa sahip, çağdaş bir Avrupa ülkesi olan Hollanda'nın millî marşında dini içerikli unsurların öne çıkması dikkat çekmektedir. Endonezya ve Fas marşında bağımsızlık ve özgürlüğe vurgu yapılırken Rus millî marşında milliyetçilik duygularına vurgu yapılmıştır. Irak millî marşında halkın ülke güzelliklerine duyduğu hayranlık belirtilirken ülke için gereken her şeyin yapılacağı belirtilmektedir. Mısır millî marşında ülkenin coğrafi güzelliklerine ve tarihine işaret edilirken halkın ülkeye karşı sevgisi ve sadakati vurgulanmaktadır. Avustralya'nın coğrafi ve doğal güzelliklerine dikkat çekilen marşta halk, ülkenin geniş imkânlarını değerlendirerek vatanseverliklerini göstermeye davet edilmektedir. Bulgaristan marşında da milletin vatana bağlılığı ve yurt sevgisi teşvik edilirken ülkenin coğrafi kimliğini oluşturan doğal özellikler dile getirilmektedir. Bangladeş millî marşında barışçıl ve yumuşak bir şekilde yurt sevgisinin öne çıkarıldığı dikkat çekmektedir. Hindistan millî marşındaki Tanrı'ya seslenen üslup, İsrail millî marşında da din ve milliyetin iç içe geçtiği ülkü dikkat çekmektedir. Libya millî marşında ise dini inanç ve heyecanla düşmanlara karşı bağımsızlık savaşı veren bir halkın bütünleşmesi ifade edilmektedir (Aktaş, 2013, ss. 76-81).

Millî marşların tarihi ve içeriği genel olarak incelendiğinde yazıldığı dönemde ülkenin ve milletin ihtiyaçlarını yansıttığı görülmektedir. Barışın hâkim olduğu devletin millî marşlarında genellikle ülkenin doğal zenginliği ve güzelliği, mücadelenin ve savaşın yaşandığı devletin millî marşlarında genellikle vatan ve kahramanlık temaları işlenmektedir (Doğan ve Alkayış, 2021, s. 520).

Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde İstiklal Marşı

Türk tarihine bakıldığında millî marş denemelerinin Osmanlı'da II. Mahmud dönemine kadar uzandığı görülmektedir. Mahmudiye, Hamidiye, Marş-ı Sultani ve Mecidiye gibi şiirler, yabancılara besteleri yaptırılarak millî marş gibi kullanılmıştır (Bilgin, 2007, s. 24). Kurtuluş Savaşı devam ederken Türk ordusuna moral ve motivasyon, bağımsızlık mücadelesine katkısı olması için Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklal Marşı güfte yarışması düzenlenmiştir. Birçok ünlü ismin de şiir gönderdiği yarışmaya 724 şiir katılmıştır. Bu şiirler

arasından Mehmet Akif Ersoy tarafından yazılan şiir, meclis kürsüsünden okunmuş ve mecliste bulunan vekillerin büyük coşku ve alkışlarıyla karşılanmıştır (Ağaladağ, 1994, ss. 224-225). 12 Mart 1921 tarihinde TBMM tarafından Türkiye Cumhuriyeti'nin millî marşı olarak kabul edilen İstiklal Marşı, Osman Zeki Öngör tarafından bestelenmiştir (Nalbantoğlu, 1964, ss. 164-168).

İstiklal Marşı, millî mücadele devam ederken yazılmış edebi bir metindir. Marşın her mısra ve kıtasına millî mücadelenin azmi, özveri ve telkin edilen umutlu hava yansıtılmıştır. İstiklal Marşı her okunduğunda tarihsel kodların ve millî duyguların hissedilmesi amaçlanmıştır (Duymaz, 2014, s. 3). İstiklâl Marşı'nda Türk milletinin kahramanlık, yiğitlik gibi duygularına hitap edilerek millî mücadeleye destek sağlanmaya çalışılmış; marşta emir kipi, soru ve ünlemli ifadeler kullanılmıştır.

1983 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan ettikten sonra millî marş için bir yarışma düzenlenmiş ve KKTC, Türkiye Cumhuriyeti'nin İstiklal Marşını millî marş olarak kabul etmiştir. Günümüzde İstiklal Marşı, hem Türkiye Cumhuriyeti'nin hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin milli marşıdır (Çetin, 2014, s. 91).

Tablo 1. *Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde İstiklal Marşı*

İstiklal Marşı

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül... Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim: Bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım.

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim î mân dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir î mânı boğar,
“Medeniyet” dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hâyasızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri “toprak!” diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fişkırarak toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Rûhumun senden ilâhî şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâmahrem eli;
Bu ezanlar – ki şehâdetleri dînin temeli
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder –varsa– taşım;
Her cerîhamdan, ilâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fıskırır rûh-i mücerred gibi yerden na'sım!
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey nazlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyyet;
Hakk'ıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Türk edebiyatının en güzel şiiirlerinden biri olan İstiklâl Marşı, nazım tekniği ve muhteva açısından diğer ülkelerin millî marş ve güftelerinden üstündür. Aruz vezniyle yazılan şiiirin bütün mısraları, tam kafiyeli olup tonlama ve vurgular, şiiirde yer alan duygularla uyum içerisindedir. Akif, şiiirin ilk iki kıtasında

bayrağa hitap ederek millet var olduğu sürece bayrağın özgürce dalgalanacağı müjdesini vermektedir. Üç ve dördüncü kıtalarda Türk milleti adına konuşarak, hürriyet aşkı ve sahip olunan imanla tüm zorlukların üstesinden gelinebileceği vurgulamaktadır. Beş ve altıncı kıtalarda Türk askerine hitap edilerek vatanın alelâde bir toprak parçası olmadığı, buraya düşmanın ayak basmaması gerektiği telkin edilmektedir. Akif, yedi ve sekizinci kıtalarda Allah'a yalvararak vatanın elden gitmemesini, ezan sesinin yankılanmasını niyaz etmektedir. Dokuzuncu kıtada, duanın kabul edilmesi halinde ruhun coşku içinde huzur bulacağı ifade edilmektedir. Şair son kıtada bayrağa hitap ederek milleti ile birlikte hürriyet ve istiklal hakları olduğunu ve adaletin bunu gerektirdiğini ifade etmektedir (Okay, 2021, s. 356; Timur, 2021, s. 67).

İstiklal Marşı kuvvetli bir telkin gücüne sahiptir. Marşta ikna edici, sorgulayıcı, yargılayıcı, eleştirici üslûp dikkat çekmekte; anlatımda sadelik, açıklık ve lirik söylem hakimdir. Şiirde kullanılan edebî sanatlar, anlam kargaşasına yol açmamış, verilmek istenen mesaj, kolaylıkla anlaşılmalıdır (Çetin, 2014, s. 91).

Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstiklal Marşı'nda Değerler

İstiklal Marşı, son kıtası beş mısradan ve diğer kıtaları dörder mısradan oluşmuş, aruz vezniyle yazılmış bir şiirdir. Bazen bir kıtadaki mısraların tamamı, bazen birkaç kıta birlikte bir veya birkaç değeri ifade etmektedir. Marşta geçen kök değer ve bu değerlerle ilişkili tutum ve davranışlar aşağıdaki şekilde tahlil edilmiştir.

İstiklal Marşı'nın güftesinde yoğun bir şekilde millî ve manevi değerlere yer verilmiştir. Vatan, millet, ırk, istiklal, hürriyet, kahramanlık, ezan, bayrak, yıldız, hilal, hak, huda, iman, mabet, helal, şehadet, cennet gibi dini ve millî değer yükü kavramlar, İstiklal Marşının ana eksenini oluşturmaktadır. İstiklal Marşı, istiklal ve istikbal için zalimlere karşı duruşun ve meydan okumanın ifadesi olmuştur. Kararlılık, erdem cesaret, şehadet ve fazilet gibi değerler, milletin değerler etrafında mutabakatını sağlamaya yöneliktir (Arık, 2010, s. 83). Marşın kıtaları arasındaki duygusal bağlantılar kurulmuş, marşta vatanseverlik ve cesaret övülmüş, bağımsızlık mücadelesinde azmi ve milletin zafere ulaşacağı müjdesi paylaşılmıştır.

İstiklal Marşı kök değerler açısından incelendiğinde birinci kıtasında sorumluluk, sevgi ve saygı kök değerlerinin iç içe girmiş bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Bağımsızlık ve özgürlüğün sembolü olan bayrağa karşı duyulan sevgi ve saygı “*O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak*” mısraıyla ifade edilmiştir. Tek kişi kalsa da bağımsızlığın sembolü bayrağın vatan semalarında dalgalandırılacağı sözü verilerek vatanseverlik ve sorumluluk değerlerine yer verilmiş; son nefere kadar ülkenin sabırla savunulması telkin edilmiştir.

İkinci kıtada bağımsızlık sembolü bayrağa sevgi ve saygı ön plana çıkarılmış; Allah, adalet ve hakikat anlamına gelen “hak” (TDK, 2022) kavramı kullanılmış; sevgi, saygı ve adalet değerlerine vurgu yapılmıştır. Hak kavramı son kıtada da geçmektedir. Üçüncü kıtada Türk milletinin tutsak edilemeyeceği ifade edilmiş; Türk milleti, kükremiş ve bendini yıkan, dağları yırtan ve denizlere sığmayan sele benzetilmiştir. Bu ifadelerle vatanseverlik ve onun uğrunda gösterilen kahramanlık değerleri işlenmiştir. Aynı zamanda Türk milletinin ezelden beri hür yaşadığı ve hür yaşayacağı vurgulanarak öz denetim değerine atıf yapılmıştır.

Marşın dördüncü kıtasında haksızlığa dikkat çekilmiş ve batı ironik bir şekilde eleştirilmiştir. Dördüncü kıtada ayrıca iman ve inanç gibi manevi değerler öne çıkartılmış, maddi kuvvet ile manevi kuvvet karşılaştırılarak manevi gücün önemine vurgu yapılmıştır.

Beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu kıtada vatan sevgisi, bayrak sevgisi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri işlenmiştir. Bu kıtalarda vatan için canını feda eden şehitlerden bahsedilerek, dini bir kavram olan şehitlik ile vatanın değeri olduğu fikri işlenerek vatanseverlik değeri işlenmektedir. Ezan, şehit, şehadet gibi manevi değerlerle vatan sevgisi ve bağımsızlık duyguları motive edilmiştir. Son kıtada “hak” kavramı tekrar işlenerek milletin imanı, azmi ve kahramanlığı sonucunda bağımsızlık ve istiklali hak ettiği anlatılmıştır. Son kıtada adaletin bunu gerektirdiği fikri işlenerek adalet değeri vurgulanmıştır.

İstiklal Marşı, geçmiş referans göstererek gelecek perspektifi sunan bir vizyon belgesi olarak sunulmuştur. İstiklal Marşı’nın değer, söylem ve ses açısından zengin olmasında milletin tarihi ve Kurtuluş Savaşı’nın şartları etkili olmuştur (Yetiş, 2021, s. 43). Marşın genelinde milletin kutsalları ön planda tutularak özgür vatan, kahraman millet teması işlenmiştir. Milletin özgürlüğü ve bağımsızlığı, bayrağın dalgalanışı ve ezanla sembolize edilen dini değerler birbirine bağla-

narak bir bütünün parçaları olarak takdim edilmiştir. Bayrak sevgisi, vatan sevgisi, değerlere bağlılık, istiklal ve istikbalin sembolik öncülleri olarak sunulmuştur.

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Marşı

1918 yılında bağımsızlığını kazanan Azerbaycan Cumhuriyeti, bağımsızlık nişanesi olarak millî marşlarını yazmak için ulusal bir yarışma yapmıştır. 30 Ocak 1920 tarihinde kabul edilen Azerbaycan Cumhuriyeti'nin millî marşının güftesi, bağımsızlık mücadelesinde bulunan Ahmed Cevat tarafından yazılmış, bestesi Üzeyir Hacıbeyli tarafından yapılmıştır. 27 Nisan 1920'de bağımsızlığını kaybeden Azerbaycan, Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği (SSCB) dağıldıktan sonra 1991 yılında yeniden bağımsızlığını kazanmış; aynı marşı yeniden millî marş olarak kabul etmiştir (Yel 563-78; Doğan ve Alkayış 518-43).

Her devletin millî marşı kendine özgü bir isimle adlandırılmıştır. Azerbaycan Millî Marşı da Azerbaycan Devlet Himni'si olarak isimlendirilmiştir. Birçok millî, manevi kök değeri içerisinde barındıran Azerbaycan Millî Marşı (Devlet Himni'si) yirmi bir dizeden oluşmuştur (Musaoğlu ve Kirişçioğlu, 2013, s. 7).

Tablo 1. Azerbaycan Devlet Himni (Azerbaycan Millî Marşı)

Azeri Türkçesi

*Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadیرiz!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!*

*Minlərlə can qurban oldu,
Sinən hər bə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər;
Hər bir qəhrəman oldu!*

*Sən olasan güllüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!*

Türkiye Türkçesi

*Azerbaycan! Azerbaycan!
Ey kahraman evladın, şanlı vatani!
Senin için can vermeye hepimiz hazırız!
Senin için hepimiz kan dökebiliriz!
Üç renkli bayrağınla mutlu yaşa
Üç renkli bayrağınla mutlu yaşa*

*Binlerce can kurban oldu!
Göğsün bir savaş meydanı oldu
Kendilerinden geçen askerlerin,
Her biri kahraman oldu.*

*Sen olasan güllü bir bahçe,
Sana her an can kurban!
Sana bin bir muhabbet,
Göğsümde tutmuş mekan!*

*Namusunu hişz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Namusunu hişz etməyə,
Cümlə gənclər müştəqdir!*

*Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!
Azərbaycan! Azərbaycan!*

*Namusunu korumaya,
Bayrağını yüksəltməye,
Namusunu korumaya,
Bütün gençler hazırdır!*

*Şanlı vatan! Şanlı Vatan!
Azerbaycan! Azerbaycan!
Azerbaycan! Azerbaycan!*

Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Marşı'nda Değerler

Azerbaycan millî marşı, Türk millî eğitim sisteminin öğretim programlarında ifade edilen birçok kök değeri ve onlarla ilişkili tutum ve davranışları içermektedir. Marşın tüm dizelerinde vatanseverlik değeri ağırlıklı bir şekilde işlenmiştir. Güftede yer alan birçok kavram vatan sevgisini anlatmaktadır. Marşın güftesinde Azerbaycan'a, kahraman evlatların şanlı vatanı olarak hitap edilmesi, bayrağa hayranlığın dile getirilmesi, bayrak uğrunda binlerce gencin can verdiğinin belirtilmesi vatanseverlik değerini ön plana çıkarmaktadır.

Marşta vatanın gül bahçesi olması temenni edilerek onu korumaya ve yükseltmeye çalışmak, bağımsızlığın sembolü bayrağını hep yükseklerde dalgalandırmak için gençlerin hazır olduğu ifade edilerek sorumluluk bilincini geliştirmek hedeflenmiştir. Halkın uğrunda canını feda edecek derecede vatanını sevdiği ve ona saygılı olduğu; onu koruma konusunda kendilerinin sorumlu olduğu vurgulanarak sevgi, saygı ve sorumluluk kök değerleri sarmal bir şekilde işlenmiştir.

Azerbaycan millî marşının iki ve on birinci mısralarında saygı; üç, dört, yedi, sekiz, dokuz, on, on iki ve on dokuzuncu mısralarında vatanseverlik; beş, altı, on üç ve on dördüncü mısralarda sevgi; on beş, on altı, on yedi ve on sekizinci mısralarda sorumluluk kök değerleri işlenmiştir. Marşta milletin kahramanlığına, vatana olan saygı ve sevgiye yer verilmiştir.

Özbekistan Cumhuriyeti Millî Marşı

Özbekistan millî marşı; ülkenin doğal güzelliklerinin, zenginliğinin ve verimliliğinin, ülkenin ve milletin şanlı tarihinin öne çıkartıldığı, destanlaştırıldığı, vatana bağlılığın sembolize edildiği, ulus hareketine, dirilişe ve gelişmeye önem verilen, yeniden millet olma bilincinin aşılandığı marşlardan biridir. 1991 yılında

SSCB'den ayrılarak bağımsızlığını ilan eden Özbekistan'ın millî marşının güftesi Abdulla Aripov'a, bestesi ise Mutal Burkhanov'a aittir (Gücüyeter, 2021, s. 163). Özbekistan, SSCB döneminde millî marş olarak kullandığı "Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Medhiyesi Övgüsü-Güneşli Hür Ülkem" şarkısını günümüzde de millî marş olarak kullanmaya devam etmektedir. "Özbekistan Medhiyesi" olarak isimlendirilen ve 10.12.1992 tarihinde kabul edilen marşta (Yaman, 1998, s. 612), vatan sevgisi ve güzelliği, milletin birlik ve beraberliği, bilimin değeri ve gelişimi, ülkenin ve devletin bağımsızlığı ve geleceği hakkında bilgi verilmiştir.

Tablo 2. *O'zbekiston Respublikasining Davlat Madhiyasi*
(*Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Marşı*)

Özbek Türkçesi

*Serquyosh, hur o'lkam, elga baxt, najot,
Sen o'zing do'stlarga yo'ldosh, mehribon!
Yashnagay to abad ilmu fan, ijod,
Shuhrating porlasin toki bor jahon!*

(Naqarat)

*Oltin bu vodiylar — jon O'zbekiston,
Ajodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!*

*Bag'ri keng o'zbekning o'chmas iymoni,
Erkin, yosh avlodlar senga zo'r qanot!
Istiqlol mash'ali, tinchlik posboni,
Haqsevar, ona yurt, mangu bo'l obod!
(Naqarat)*

Türkiye Türkçesi

*Güneşli, hür ülkem, halka baht, kurtuluş,
Sen kendin dostlara yoldaş, şefkatli!
Gelişsin sonsuza dek bilim, fen, sanat,
Şöhretin parasın dünya durdukça!*

(Nakarar)

*Altın bu vadiler, can Özbekistan,
Ataların kahraman ruhu sana yar!
Ulu halk kudreti coştığı zaman
Âlemi büyüleyen diyar!*

*Hoşgörülü Özbek'in imanı sönmez,
Hür ve genç evlatlar sana güçlü kanat!
İstiklâl meşalesi, barışın bekçisi,
Hakk'ın sevdiği ana yurt, ebediyen yaşa!
(Nakarar)*

Bunun yanında marşta kahramanlık ve cesaret, millî ve manevi değerler, ilahi duygular, özgürlük ve barış, bayrağa saygı, ülkenin önemi ve verimliliği ile doğal zenginlikler, vatani korumanın önemi ve sorumluluğu, ataların kıymeti ve kültürü vurgulanmaktadır. 12 mısradan oluşan Özbekistan millî marşında vatana övgü tüm içeriğe yansıtılmıştır.

Özbekistan Cumhuriyeti Millî Marşı'nda Değerler

MEB öğretim programlarında yer alan ve öğrencilere öğretimiyle birlikte benimsetilmesi planlanan on kök değerden vatanseverlik ilkesinin ilk mısradaki karşılık bulduğunu, vatanseverliğin millet ve devlet olma bilinciyle uyum gösterdiğini söyleyebiliriz. Aynı şekilde ilk mısradaki on kök değerden sorumluluk, dostluk, saygı, sevgi ilkesinin de varlığı da gözlemlenmektedir. Ülkenin güneşli olması, doğal güzelliği yansıttığı kadar mecazi anlamda aydınlığı ve istikbalin parlaklığını da yansıtmaktadır.

Marşta özgürlük, millet ve bağımsızlık değerlerine atıf yapıldıktan sonra “Sen kendin dostlara yoldaş, şefkatli!” dizesiyle dostluk, dürüstlük, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerleri vurgulanmaktadır. Özbeklerin vatanseverlik bilinciyle dostlarına yardımsever olması telkin edilmektedir. “Gelişsin sonsuza dek bilim, fen, sanat,” dizesinde kök değerlerden sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine temel olmak üzere bilim ve sanatın geliş(tiril)erek vatana ve millete faydalı olma bilinci aşlanmaktadır. «Şöhretin parlasm dünyaya durdukça!» dizesi ülkenin ve milletin şöhretinin her daim parlama isteği ve arzusundan bahsetmektedir.

İkinci dördütlüğün ilk dizesi «Altın bu vadiler, can Özbekistan,» vatanın güzelliğini, değerini, verimliliğini ifade etmekte; Özbekistan'ın insana hayat verdiğini ima etmektedir. «Ataların kahraman ruhu sana yar!» dizesi vatan için canını feda eden ve şehadet iradesi gösterenlere saygı ve sevgi gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir. “Ulu halk kudreti coştugu zaman” dizesi millete sevginin ve halk kudretine güvenin ifadesidir. Bu mısradaki da sevgi ve vatanseverlik değeri ve duygusu hakimdir. Marşların millî birlik ve beraberliği peçinleştirme işlevi bu dizelerde ve marşın genelinde hissedilmektedir. “Âlemi büyüleyen diyar!” dizesi yine Özbek diyarının doğal, tarihsel ve kültürel güzelliğine işaret etmektedir.

Üçüncü dördütlüğün ilk dizesi «Hoşgörülü Özbek'in imanı sönmez,» Özbeklerin imanlı ve hoşgörülü olduğundan bahsetmektedir. “Hür ve genç evlatlar sana güçlü kanat!” dizesi özgürlüğün ve genç neslin önemini ve desteğini vurgulamaktadır. Sevgi ve vatanseverlik kök değerinin gereği sorumluluktur, insiyatif almaktır. Bu üç değer neticesi milletin bağımsızlığı ve istiklalidir. Sevgi ve vatanseverlik değer ve duygusu gerektiğinde mal ve can ile fedakârlık yapabilmeyi gerektirir. İnanç, eylemin destekçisi; eylem, inancın sonucudur. “Hakk'ın sevdiği ana yurt, sonsuza kadar yaşa!” dizesinde Hakk kelimesi Allah'ı işaret etmekte-

dir. Üçüncü dördlükte yer alan iman ve Hakk kelimeleri marşlarda milletin sahip olduğu kültür ve inanca yer verildiğini göstermektedir. Marşta dini ifadelerin yer alması halkın değerleriyle uyumlu olmasının bir neticesi olarak görölmektedir.

Türkmenistan Cumhuriyeti Millî Marşı

Türkmenistan, 1991 yılında SSCB’den ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Bağımsızlıktan sonra 1997 yılına kadar SSCB dönemindeki eski marş, 1997-2008 yılları arasında ise Türkmenbaşı’nın marşı kullanılmıştır. Marşın güftesi Türkmenistan’ın ilk cumhurbaşkanı Saparmurat Niyazov’a, bestesi ise Veli Mukhatov’a aittir.

2008 yılından sonra yeni versiyonuyla Türkmenbaşı’na ithaf edilmeden icra edilen “Bağımsız Tarafsız Türkmenistan Devlet Himni (Sedası)” (Musaoğlu ve Kirişcioğlu, 2013, s. 31) yurt sevgisini, milleti ve devleti ebedi yaşatma arzusununu ve sorumluluğunu, milletin birlik ve beraberliğini, özgürlüğü, bağımsızlığı, kahramanlığı, şehitlere ve bayrağa hürmeti, millî ve manevi değerleri öne çıkarılmaktadır. 12 mısradan oluşan Türkmenistan millî marşının genelinde ataların değeri ve iyi temenniler hakimdir.

Tablo 3. *Türkmenistan Respublikasynyň Döwlet Gimni*
(*Türkmenistan Cumhuriyeti Millî Marşı*)

Türkmen Türkçesi

*Janym gurban saňa, erkana ýurdum
Mert pederleň ruhy bardyr köňülde
Bitarap, Garaşsyz topragyň nurdur
Baýdagyň belentdir dünýäň önünde*

(*Gaýtalama*)

*Halkyň guran baky beýik binasy
Berkarar döwletim jigerim-janym
Başlaryň täji sen diller senasy
Dünýä dursun, sen dur,
Türkmenistanyň!*

Türkiye Türkçesi

*Canım kurban sana, yiğitler diyari yurdum,
Mert ataların ruhu vardır gönülde
Tarafsız, bağımsız toprağın nurdur
Bayrağın yüksektir dünyanın önünde*

(*Nakarat*)

*Halkın kurduğu baki büyük binası
Sonsuz devletim ciğerim canım
Başların tacısın dillerin senası (sesi)
Dünya yaşasın sen de yaša
Türkmenistanım!*

Gardaşdyr tireler, amandyr iller

Owal-ahyr birdir biziň ganymyz

Harasatlar almaz syndyrmaz siller

Nesiller döş gerip gorar şanymyz

(Gaytalama)

Kardeştir oymaklar, güvendedir iller

Eskiden de şimdi de birdir kanımız

Ekinler almaz kesilmez siller (filizler)

Nesiller göğüs gerip korur şanımızı

(Nakarat)

Türkmenistan Cumhuriyeti Millî Marşı'nda Değerler

Türkmenistan millî marşının halka vatan ve millet sevgisi aşılayan ilk dizesinde MEB öğretim programlarında belirlenen kök değerlerden dostluk, sevgi, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerinin varlığı hissedilmektedir. “Canım kurban sana” ifadesi, vatan sevgisinin gereği olan sorumluluk bilinciyle gerektiğinde vatan için mal ve candan fedakârlık yapılması gerektiği mesajını vermektedir. “Mert ataların ruhu vardır gönülde” dizesi dürüstlük ve dostluk kök değerlerine çağrışım yapmaktadır. Ataların mert olması ve gönülde onlara yer açılması dürüstlük, vefa ve dostluk ile bağdaştırılabilir. “Tarafsız, bağımsız toprağın nurdur” dizesi halkın ve ülkenin bağımsız ve özgür olduğunun, esaret kabul edilmeyeceğinin ilanıdır. Tarafsız ve bağımsız toprağın nur olması, özgürlüğün hayatla eş değer olduğuna ve ülkenin doğal ve kültürel güzelliklerine işaret etmektedir. Bu dizede sevgi ve vatanseverlik kök değerine yer verilmektedir. “Bayrağın yüksektir dünyanın önünde” dizesi, bayrak değerini ve ülkenin diğer dünya devletleri nezdindeki seçkin konumunu resmetmektedir.

“Halkın kurduğu baki büyük binası” dizesiyle devletin, halkın eseri ve ebedi olduğu vurgulanmaktadır. “Sonsuz devletim ciğerim canım” dizesi bir önceki dizelye verilen mesajı destekleyerek devletin ebediyen varlığını sürdüreceğini, milletin sevgisi, sorumluluk bilinci ve vatanseverliğiyle payidar olacağını terennüm etmektedir. Devletim, ciğerim ve canım ifadeleriyle devletin ve milletin sahiplenilmesi, aidiyet oluşturulması, millî bilincin canlandırılması hedeflenmektedir. “Başların tacısın dillerin senası (sesi)” dizesi ülkeye ve devlete sevginin, verilen değerlerin önemini göstermektedir. Devletin baş tacı ve dilde övgü olması, ona yüklenen sorumluluklar nedeniyledir. Bu mısradaki sevgi, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine yer verilmiştir. “Dünya yaşasın sen de yaşa Türkmenistanım!” dizesi, devlet vurgusunu ön plana çıkarmakta; saygı, sevgi ve vatanseverlik değerlerine çağrışım yaparak vatandaşlara devletin yüceltilmesi ve yaşatılması mesajını vermektedir.

“Kardeştir oymaklar, güvendedir iller” dizesi soydaşların kardeş olduğu, birlik ve beraberlikle milleti ve devleti perçinleme anlamı ihtiva etmektedir. İnsan-oğunun en büyük ihtiyacı emniyettir. Özgürlük, emniyet gibi en hayati ihtiyaçlardandır. Oymakların kardeş ve güvende olması adalet (eşitlik), dostluk, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleriyle açıklanabilmektedir. “Eskiden de şimdi de birdir kanımız” dizesi tarihsel ve gelecek perspektifinden milletin bir ve beraber olduğu gerçeğini beyan etmekte, önceki dizede yer alan düşünce ve duyguyu perçinlemektedir. Milletin birliğinin ve beraberliğinin sağlanması, marşların olduğu kadar dinin, eğitimin ve din eğitiminin de hedefleri arasındadır. “Ekinler almaz kesilmez siller” (filizler) ile “Nesiller göğüs gerip korur şanımızı” dizeleri milletin değerlerini yaşatmak için zorluklarla mücadele edilmesi gerektiğini telkin etmektedir. Atalar kültüne saygı, vatanseverlik ve sorumlulukla birleştiğinde değerler nesilden nesile doğru ve sağlıklı bir şekilde aktarılabilir. Nakarat yukarıda açıklandığından yeniden analiz edilmemiştir.

Kırgız Cumhuriyeti Millî Marşı

1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla birlikte bağımsızlığını ilan eden on beş ülkenin beşini, Türkiye ile dil, din, kültür ortaklığı bulunan ve aralarında güçlü bir bağ oluşan Türk Cumhuriyetleri oluşturmaktadır (İbrahimov, 2011, s. 64). Bu ülkelerden biri olan Kırgızistan 31 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığın ilan etmiştir (Gündoğdu, 2011, s. 406). Türkiye'nin Kırgızistan'ı ilk tanıyan, burada ilk büyükelçiliği açan ve buraya ilk resmi ziyareti yapan ülke olması (Gürbüz, 2011, s. 438) gibi hususlar sadece politik düzeyde atılan adımlar olmayıp, kardeş sayılan iki ülke arasında kuvvetli bağlar oluşturan temelleri de oluşturmaktadır.

Tablo 4. *Kırgız Respublikasının Mamlekettik Gimni (Kırgız Cumhuriyeti Ulusal Marşı)*

Kırgız Türkçesi

*Ak möñgüliü aska zoolor, talaalar,
Elibizdin canı menen barabar.
Sansız kılım Ala-Toosun mекендеp,
Saktap keldi bizdin ata-babalar.*

Türkiye Türkçesi

*Ak karlı yalçın kayalar, dağlar,
Yurdumuzun canı ile birdir,
Sayısız yüzyıllar Ala Dağ'ı mekân edinip,
Korudular bizim atalarımız.*

(Kayırma)

*Alğalay ber, kırğız el,
Azattıktın colunda.
Örkündöy ber, ösö ber,
Öz tağdırıñ koluñda.*

*Bayırtadan bütkön münöz elime,
Dostoruna dayar dilin berüügö.
Bul intumak el birdigin şiretip,
Beykuttuktu beret kırğız cerine.*

(Kayırma)

*Atkarılıp eldin ümüt, tilegi,
Celbiredi erkindiktin celegi.
Bizge cetken ata saltın, murasın,
Iyık saktap urpaktarğa bereli.*

*(Kayırma)**(Nakarat)*

*İlerleyiver Kırğız yurdu,
Gelişiver, büyüyüiver,
Başların tacısın dillerin senası (sesi)
Kendi yazgın elinde.*

*Kadim karakterli halkım,
Dostlarına hazır kalbini vermeye,
Bu birlik halk birliğini kaynaştırıp,
Barışı verir Kırğız toprağına.*

(Nakarat)

*Gerçekleştirilip halkın ümidi, dileği,
Dalgalandı özgürlüğüñ bayrağı,
Bize ulaşan ata geleneğini, mirasını,
Kutsal bilip gelecek nesillere verelim.*

(Nakarat)

Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte bayrak, arma ve millî marş olmak üzere önemli üç sembol ülkeyi temsil etmek üzere belirlenmiştir (Şarşembiyeva, 2015, s. 182). Bu sembollerden çalışmamıza konu olan Kırğız millî marşı, Kırğız Cumhuriyeti Cogorku Keneş'i tarafından verilen kararla 18 Aralık 1992 tarihinde kabul edilmiştir. Bestesi Nasır Davlesov ve Kalyi Moldobasanov, güftesi ise Celil Sadıkov ve Şabdanbek Kuluyev tarafından yapılan marşın sözlerinde özellikle bağımsızlık vurgusu yapılmakta ve Kırğız halkının bugünlere gelmesinde atalarının yeri ve önemine dikkat çekilmektedir (Sagin-bayeva, 2022, s. 8).

Kırğız millî marşı, Kırğız Cumhuriyeti Memlekettik Gimni olarak ifade edilmektedir. Gimn ifadesi Rusçada marş anlamına gelmektedir (Bogoçanskaya ve Targaşova, 2011, s. 667). Kırğızistan'da millî bayramlar ve resmi törenlerde okunan millî marş, 1 Eylül 2022'den itibaren de okul öncesi eğitimde ve genel eğitim kurumlarında hafta başında ve sonunda okunmaya başlanmıştır. Alınan bu kararda çocukların millî duygularını geliştirme, vatanseverlik bilinci oluşturma ve güçlendirme hedefi etkili olmuştur (KABAR, 2022).

Kırgız Cumhuriyeti Millî Marşı'nda Değerler

Kırgız Cumhuriyeti millî marşında kök değerlerden dostluk, saygı, öz denetim, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverliğe ilişkin ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bağlam açısından bakıldığında ise bu değerlerin yanında sevgi değerine ilişkin ifadeler de bulunmaktadır.

Marşın genelinde sevgi, saygı, dostluk, yardımseverlik gibi çeşitli değerler bulunmakla birlikte bilhassa vatanseverlik değeri üzerinde durulduğu görülmektedir. Marşın ilk dördlüğünde Tanrı Dağları'na işaret edilmektedir. Tanrı Dağları sadece Kırgızistan'ın coğrafi yapısında değil, aynı zamanda Türk milletleri ve Türk tarihi bakımından da önemli bir unsurdur (Ayrıntılı bilgi için bkz. Belek, 2019). Millî duygularla başlayan marşta hem ülke için hem de Türk toplumları için öneme sahip olan Tanrı Dağları'nın Kırgızistan sınırları içerisinde bulunan bölümü olan Ala Too ayrıca ifade edilmektedir. Özelde Ala Too'nun Kırgız ataları tarafından korunan mekân, vatan olarak ifade edilmesi ile vatanseverlik ve saygı değerlerine işaret edilirken genelde ise Tanrı Dağları'nın Kırgız yurdunun canıyla bir olduğunun dile getirilmesi ile birlik-beraberlik vurgusu ve bağlılık duygusunun öne çıktığı görülmektedir. Yine vatanın bağımsızlığını vurgulayan “Alğalay ber, kırğız el/Azattıktın çolunda” ve “Atkarılıp eldin ümüt, tilegi/Celbiredi erkindiktin celegi” ifadelerinden de semantik açıdan ve bağlam içerisinde vatanseverlik değerine işaret edilmektedir.

Marşın nakaratında vurgulanan değerlere bakıldığında bağımsızlık vurgusunun yapıldığı; vatanseverlik, sorumluluk ve öz denetim değerlerinin öne çıkarıldığı görülmektedir. Kırgızistan'ın bağımsızlık inşasında etkili unsurların başında gelen vatanseverlik değerinin Kırgız tarihi boyunca etkili olduğu bilinmektedir (Satylkanova, 2019, s. 56). “Alğalay ber, kırğız el/Azattıktın çolunda” dizelerinde Kırgızistan'ın özgürlük ve bağımsızlıkla ilerleyip gelişmesi vatanseverlik değerine, “Örkündöy ber, ösö ber/Öz tağdırıñ kolunda” dizeleriyle ise bu özgürlük ve bağımsızlığın halkın iradesiyle ve çabasıyla ilişkisi ortaya konarak öz denetim değerine dikkat çekilmektedir.

Marşta öne çıkan bir diğer değer dostluk olduğu görülmektedir. “Bayırtadan бүткөн мүнөз elime/Dostoruna dayar dilin berüügö” dizeleri ile dostlarına kalbini verecek kadar değer vermenin Kırgız halkının karakteristik özelliği olduğu belirtilirken devamında gelen “Bul ıntımak el birdigin şiretip/Beykuttuktu beret kırğız cerine” dizeleri ile de halkın birlik ve beraberliğine vurgu yapılmaktadır. Kırgız

halkının dostluğunun, birlik ve beraberliğinin topraklarına huzur ve barış verdiğiğine dikkat çeken bu dörtlükte Kırgızların halkına olan sevgisini de görmek mümkündür.

Marşın son dörtlüğünde yapılan vatanseverlik vurgusu ile birlikte sorumluluk değeri de öne çıkmaktadır. “Bizge cetken ata saltın, murasın/Iyık saktap urpaktarğa bereli” dizeleriyle Kırgız halkının atalarından miras olarak aldıkları geleneklerini koruyarak gelecek nesillere aktarmayı ifade etmeleri bir bakıma emanete sahip çıkmayı (Arvas, 2021, s. 172) dolayısıyla sorumluluk değerini işaret etmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Millî Marşı

SSCB'nin dağılmasıyla birlikte kurulan Kazakistan Cumhuriyeti, 16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanmıştır (Nogayeva, 2019). Yerel ve uluslararası birçok kurum ve kuruluşu üye olan ve “Orta Asya'nın Parlayan Yıldızı” olarak bilinen Kazakistan uluslararası politik, ekonomik, sosyal, kültürel toplantılara ev sahipliği yaparak hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirmiştir (Hizmetli, 2011, s. 42).

Kazakistan, 7 Ocak 2006 tarihinde ulusal marşını değiştirmiştir. Günümüzde yürürlükte olan “Benim Kazakistanım” başlıklı millî marş her ne kadar yeni marş olarak bilirse de aslında 1958 yılında güftesi Cumeken Nacimedenov'a ve bestesi Şemsi Kaldayakov'a ait olan bir şarkıdır (egov.kz, 2011). Millî değerlere odaklanan bu şarkının sözlerinde Kazakistan devlet başkanı Nursultan Nazarbayev tarafından bazı değişiklikler yapılarak mevcut haline getirilmiştir (Aktaş, 2021, s. 52).

Tablo 5. *Meniñ Qazaqstanım (Benim Kazakistanım)*

Kazak Türkçesi

*Altın kün aspanı,
Altın dän dalası,
Erliktiñ dastanı,
Elime qaraşı!
Ejelden er degen,
Dañqımız şıqtı ğoy,
Namusın bermegen,
Qazağım mıqtı ğoy!*

Türkiye Türkçesi

*Altın güneş seması,
Altın başak bozkarı,
Yiğitliğin destanı
Ülkeme baksana!
Ezelden er diye,
Şanımız çıkmıştır,
Namusundan geçmeyen,
Kazağım güçlüdür.*

*(Qayırması)**Meniñ elim, meniñ elim,**Güliñ bolıp egilemin,**Jırıñ bolıp tögilemin, elim!**Twğan jerim meniñ — Qazaqstanım!**Urpaqqa jol aşqan,**Keñ baytaq jerim bar.**Birligi jarasqan,**Täwelsiz elim bar.**Qarsı alğan waqıttı,**Mäñgilik dosınday.**Bizdiñ el baqıttı,**Bizdiñ el osınday!**(Qayırması)**(Nakarat)**Benim ülkem, benim ülkem,**Gülün olur ekileyim,**Şarkın olup (dillerden) döküleyim, ülkem!**Vatanım benim - Kazakistanım!**Nesillere yol açan,**Çok geniş topraklarım var,**Birliği sağlam,**Bağımsız devletim var.**Karşılaman zamanı**Ebedi dostu gibi,**Bizim ülkemiz mutlu,**Bizim ülkemiz işte böyle.**(Nakarat)*

Kazakistan Cumhuriyeti Millî Marşı'nda Değerler

Kazakistan'ın millî kimliğinde önemli bir unsur olan ve bağımsızlığını vurgulayan sembollerin başında Kazakistan Cumhuriyeti Millî Marşı yer almaktadır (Demirci, 2020, s. 327). Bu marşta kök değerlerden dostluk, sevgi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin öne çıktığı görülmektedir. “Qarsı alğan waqıttı/Mäñgilik dosınday” dizeleri ile dostluk vurgusu halka değil vatanın kendisine yapılmakta ve vatan bağımsız, özgür gibi nitelermelerin yanında ebedi dost olarak da ifade edilmektedir. Vatan sevgisinin göstergesi olan bu nitelermelerle birlikte “Meniñ elim, meniñ elim/Güliñ bolıp egilemin/Jırıñ bolıp tögilemin, elim!/Twğan jerim meniñ — Qazaqstanım!” dizelerinde de sevgi değeri açıkça yer almakta ve sevginin bir göstergesi olarak fedakârlıktan kaçınılmadığı görülmektedir.

Sevgi değeri vatanseverlik, yardımseverlik gibi değerleri de kapsamakla birlikte on kök değerde ayrıca ele alınmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde “Erliktiñ dastanı/Elime qaraşı!/Ejelden er degen/Dañqımız şıqtı ğoy/Namısın bermegen/Qazağım mıqtı ğoy!” dizelerinde vatanseverlik değeri öne çıkmaktadır. Marşta Kazakistan Devleti'nin yiğitliği, şanlılığı, asker ruhlu yapısı gururla ifade edilirken namusundan geçmediği ve vatanını kutsal kabul ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca “Birligi jarasqan/Täwelsiz elim bar” dizeleriyle de

devletin bağımsızlığına ve sağlam birliğine dikkat çekilerek de vatanseverlik vurgusu yapılmaktadır.

Marşta yer alan bir diğer değer olan yardımseverliğe “Urpaqqa jol aşqan/ Keñ baytaq jerim bar” dizelerinde rastlanılmaktadır. Yardımseverlik değeri sadece maddi değil manevi yardımları da kapsamaktadır. Bu dizeler marşın bütünüyle değerlendirildiğinde bağımsız, şanlı ve yiğit Kazakistan’ın nesillere yol göstermesine bir bakıma manevi yardımda bulunmasına dolaylı olarak da yardımseverliğe işaret etmektedir.

Sonuç

Marşlar, millet ve devlet olmanın anlamını ve iradesini barındıran, bağımsızlığı, vatan sevgisini ve mukaddesatı vurgulayan, devlet ile milleti muhafaza etmenin ve yüceltmenin sembolize edildiği, tarihi kodları bulunan millî ve manevi değerlerin somutlaştığı veciz metinlerdir. Millî marşlar tarihi, kültürel, sosyolojik, millî, manevi desenlerle örtülüdür ve duygu yüklüdür. Bu yönleriyle millî marşlar devletlerin kendine özgü sembollerinin başında gelmektedir. Devletlere ait ulusal kodları içerisinde barındıran millî marşlar aynı zamanda milletlerin sahip olduğu ve yücelttiği değerleri de yansıtmaktadır.

Bağımsız Türk devletlerinin tarihi ve kültürel zeminde ortak paydada buluşmasından hareketle millî marşlarının değerlendirildiği bu çalışmada Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Kazakistan ve Kırgızistan’a ait millî marşlarda kök değerlerin tümüne ilişkin çeşitli ifadelerin yer aldığı ve değerler eğitiminde yararlanılacak düzeyde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu ifadelerden hareketle dikkat çeken hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- Türk millî marşlarına kök değerler açısından bakıldığında en çok vatanseverlik değerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Bütün marşlarda vatan, temel muhatap olarak görülmektedir. Diğer Türk devletlerinden farklı olarak ise İstiklal Marşı’nda askere, bayrağa, Allah’a ve vatana seslenilmiştir.

- Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan marşlarında ülkenin güzelliği ve verimliliği övgüyle anlatılmış, vatan sevgisi özellikle vurgulanmıştır. Türkiye millî marşında mücadele azmi ve kararlılığı, Türkmenistan ve Azerbaycan millî

marşlarında ise atalara saygı öne çıkmaktadır. Türkmenistan kendisini dünya ölçeğinde tarafsız bir devlet olarak konumlandırığı için bu duruşu millî marşta da yansıtılmıştır.

- Marşlarda ana değer olarak hürriyet, özgürlük ve bağımsızlık kavramlarla ilgili mükerrer kullanımlar mevcuttur. Bu değere vurgu yapmak için; bağımsız devlet, baki ve sonsuz devlet, özgürlüğün bayrağı, hür, kurtuluş, istiklal, barış, zincir vurmak, namahrem el, ebediyen gibi kavramlar kullanılmıştır.

- Devletin ilelebet yaşamasına ve ayakta kalmasına Azerbaycan dışındaki tüm Türk devletlerinin marşlarında vurgu yapılmıştır. Bu değeri yansıtmak için, “sonsuz devlet”, “ebedi bir dost gibi olan devlet”, “ebedi devlet” ve “dünya durdukça” kavramları kullanılmıştır.

- Marşların genel olarak tüm mısraları incelendiğinde akış olarak geçmişten gelen vatan mirasının kimler tarafından nasıl korunacağı ve kimlere emanet edileceğine dair bir örüntü yer almaktadır. Marşlarda toprağın değeri ve önemi açıklandıktan sonra özgür vatani geleceğe taşımak için sorumluluk ve emanet değeri gençlere verilmek istenmiş; gelecek, gençliğe emanet edilmiştir. Emanet kavramı marşların tamamında yer almaktadır.

- Millî marşlarda diyar, toprak ve vatan kavramlarına yapılan vurgularla toprak kutsallaştırılmış, yaşanan coğrafyaların fiziki değerine de övgüyle yaklaşmıştır. Türk marşlarında ekin, kaya, dağ, yer, ülke, vadi, diyar, cennet vatan gibi kelimelerle ülkelerin doğal güzelliklerine vurgu yapılmıştır. Bu güzellik ve zenginlikler uğruna mücadele edilmesi, gerekirse canın feda edilmesi gerektiği bilinci aşılarmaya çalışılmıştır.

- Marşlarda bağımsızlığa düşkünlük, kahramanlık, birlik, atalara ve şehitlere saygı, ilahi ve dini duyguların önemi ile gençlere verilen vatani ebediyete kadar koruma sorumluluğu gibi değerlerin öne çıkarıldığı görülmüştür.

- Marşlarda bayrağı saygı gösterme ve değer verme davranış ve tutumuna vurgu yapılarak bayrakla güçlü bir bağ kurulmak istenmiştir. Eski Türk inancısında bayrağın kutsal ve koruyucu bir ruh olarak görülüp algılanması neticesinde bayraklardaki altın güneş ve nazlı hilal sembolleri metinlerde saygı ifadeleri olarak karşılık bulmuştur.

- Marşlarda namus, namahrem, kutsal, tapmak, iman, hak, şüheda, şehit,

cennet, şüheda, ruh, mabet, din, secde gibi dini değerlere tüm devletlerin millî marşlarında yer verildiği görülmüştür.

- Marşlarının tamamında ortak olan sevgi ve vatanseverlik değerinin tutum ve davranışa dönüşmesi için vurgu yapılmıştır. Bu değerler yüksek derecede muhatabına aktarılmak istenen bir değer olduğu için değişik mısralarda vurgulanmıştır.

- Marşlarda değerlere ilişkin yer alan ifadeler, doğrudan veya dolaylı olarak bir değeri işaret etmekle beraber her bir marşta etken olan, vurgulanarak öne çıkarılan değerlerin tamamıyla aynı olmayıp değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum Türk devletlerinin ortak paydada buluşmalar da özgünlüklerini koruduklarına işaret etmektedir.

- Marşlarda geçen deyimler incelendiğinde “iman, şehitlik, bayrak ve yurt sevgisi, vatan savunması ve kahramanlık” gibi konular öne çıkmaktadır. En çok deyim İstiklal Marşı’nda geçmektedir. Karşılaştırmalı olarak incelenen marşların hepsinde anlamı güçlendirmek için deyimlerle anlatıma başvurulduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; can kurban olmak ortak deyimini Türkmenistan, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkiye millî marşında göğüs, bağır ve sine gibi benzer anlamlarla kullanıldığı gibi soyut içerik olarak vatan için feda edilmeye değer şey anlamlarında da kullanılmıştır. Marşlarda yurt, diyar, toprak ve vatan kavramlarına yapılan vurgularla toprak kutsallaştırılmış, yaşanan coğrafyaların fiziki değerine de övgüyle yaklaşmıştır.

Sonuç olarak vatanseverlik ve sevgi değerinin tüm millî marşlarda en fazla öne çıkarılan değer olması; dil, tarih, kültür birliği ve kardeşliğine sahip olan Türk devletlerinin duygu dünyalarında da bir birlik olduğunu göstermektedir. Saygı ve sorumluluk değerleri; Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Kırgızistan millî marşlarında daha fazla öne çıkarılırken dostluk ve yardımseverlik değerleri; Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan millî marşlarında vurgulanmaktadır. Adalet, dürüstlük, öz denetim ve sabır değerleri de millî marşlarda yer almakla beraber diğer değerler kadar sıklıkla vurgulanmamaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasında Türk devletlerinin sahip olduğu millî birlik ve beraberlik ruhunun etkili olduğu düşünülmektedir. Zira toplumsal birlik beraberliğin temini ve istikrarı bakımından vatanseverlik ve sevgi değerlerine ek olarak saygı, dostluk, sorumluluk ve yardımseverlik değerleri birincil öneme sahipken; toplumu

oluşturan bireylerin de adalet, dürürlük, öz denetim ve sabır değerleriyle donatılması aynı derecede önem taşımaktadır. Dolayısıyla marşlardaki değerler bütünlüğünün sosyal hayatta somut olarak karşılık bulması, millî bilinçle refaha ve huzura kavuşulmasına katkı sunacaktır.

Millî marşlarda yer alan kök değerlerin, tutum ve davranışa yönlendiren kavramların varlığı, marşların değerler eğitimi derslerinde bir ünite olarak kullanılması için yeterli görülmektedir. Marşların her kıtasında bir kök değerin yer aldığı ya da bir değere atfen tutum veya davranışın betimlendiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin seviyesi göz önüne alınarak millî marşlarda yer alan kavramların, değer içeriklerinin bilinmesi ve anlandırılması için öğretim programlarının bu anlayışa göre geliştirilmesi ve güncellenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Ağaldağ, S. (1994). TBMM Tutanaklarına Göre İstiklal Marşının Kabulü. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 221-232.
- Akhan, N. E., Subaşı, E., ve Açıl, F. B. (2020). Öğretmen Adaylarının Kök Değerlere İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), Art. 2.
- Aktaş, H. E. (2013). Milli Marşların Siyaset Biliminin Bazı Kavramları Açısından Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), Art. 2.
- Aktaş, H. E. (2021). Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk Ülkelerinin Milli Marşlarının Karşılaştırmalı Tema Analizi. İçinde S. Adıgüzel, H. Baydemir, M. Dıykanbay, ve N. İldırı (Ed.), *Uluslararası İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı ve Türk Dünyası Edebiyatlarında Hürriyet Fikri Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 41-62). Atatürk Üniversitesi Yayınevi.
- Arık, Ş. (2010). İstiklâl Marşı ve Diğer Devlet Marşlarının Mukayesesi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 121, 80-88.
- Arvas, A. (2021). Türkiye ve Kırgız Millî Marşları. İçinde B. Emil ve Z. Taştan (Ed.), *100 Ülke 100 Marş İstiklal Marşı*. Kesit Yayınları.
- Bağrıaçık, B., Yıldız, M. I., Yelin, K. R., ve Yüzgeç, A. (2022). Azerbaycan-Türkiye Millî Marşlarının Edebî ve Müzikal Açısından İncelenmesi. *Turkuaz Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), Art. 1.
- Balci, O. (2019). Kazak Türkçesinde ve Kırgız Türkçesinde İhtimal Kipi ve İhtimal İşlevli Diğer Kipler. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, Art. 6.
- Bars, M. E. (2017). Kültürel Değerlerin Aktarımında Halk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), Art. 2.
- Belek, K. (2019). Oğuz Boylarının Tanrı Dağlarındaki İzleri. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), Art. 2.
- Bilgenur Uslu. (2019). İstiklal Marşı ve Tatar Millî Marşı Ant Etkenmen'de anlamsal evren ve kavram haritaları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(43), Art. 43.
- Bilgin, A. (2007). *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*(2007), C. XXXVII, İstanbul 2009, s. 22-34. 37(37), 22-34.
- Bogoçanskaya, H. H., ve Targaşova, A. C. (2011). *Yeni Türkçe-Rusça ve Rusça-Türkçe Sözlük*. Dom Slavyanski Knigi
- Burul Sağınbayeva. (2022). (t.y.). *Türk İstiklâl Marşı ile Kırgız İstiklâl Marşı'nın Karşılaştırmalı Analizi*. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/70124/turk_istiklal_marsi_ile_kirgiz_istiklal_marsinin_karsilastirmali_analizi_
- Çetin, N. (2014). İstiklâl Marşı'mızı Anlamak. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya*

- Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 21(2), 25-92.
- Dağdelen, M. Ç. (2022). Ulus-Devletlerin Özet Metni Milli Marş Tezahürleri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(30), Art. 30.
- Demirci, H. (2020). İlk Dönem Kazakistan Cumhuriyeti'nde Milliyetçilik ve Millî Kimlik (1991-2019). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), Art. 1.
- Doğan, Y., ve Alkayış, M. F. (2021). İstiklal Marşı'nın Kabulünün 100. Yılında Türk Milli Marşlarının Dil ve Ortak Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), Art. 2.
- Dönmez, C., ve Yazıcı, ubilay. (2008). *T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Duymaz, R. (2014). İstiklal Marşı'mıza Yakından Bakış. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), 1-40.
- Erden, Y. (2019). National Anthems as Unifying Tools: A Comparative Analysis of Selected Western National Anthems. *Eurasian Journal of English Language and Literature*, 1(2), Art. 2.
- Güçüyeter, B. (2021). İstiklal Yolunda Üç Türk Milli Marşı: Kazakistan, Özbekistan, Türkiye. İçinde B. Emil ve Z. Taştan (Ed.), *100 Ülke 100 Marş İstiklal Marşı*. Kesit Yayınları.
- Gül, R. (2013). *Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretim Döneminde Doğruluk Eğitimi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğdu, A. (2011). Kırgızistan: Dün, Bugün, Yarın. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15, 399-417.
- Gürbüz, Y. E. (2011). Orta Asya'nın Ortasında Bir Ada: Kırgızistan. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15, 419-447.
- Hizmetli, S. (2011). Kazak Ulusu ve Kazak Tarihi Üzerine: Dünü ve Bugünü. *İSTEM*, 17, Art. 17.
- İbrahimov, R. (2011). Türkiye-Türk Cumhuriyetleri İlişkileri: Dünü, Bugünü, Yarını. *Yeni Fikir Dergisi*, 3(7), Art. 7.
- İnaç, H., ve Yaman, M. (2015). Ulus İnşa Stratejileri Bağlamında Avrupa Milli Marşlarının Sosyo-Politik Mukayesesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(3), Art. 3.
- KABAR, K. U. H. A. (2022, Ağustos 31). *1 Eylül'den İtibaren Ülke Okullarında Hafta Başında ve Sonunda İstiklal Marşı Okunacak*. <http://kg.kabar.kg/news/1-sentiabrdan-bashtap-mektepterde-apta-bashynda-zhana-aiagynda-mamlekettik-gimn-zha-yrat/>
- Khairmukhanmedov, N. (2008). *Ulus-Devlet Bağlamında Orta Asya Cumhuriyetlerinde Siyasal ve Hukuksal Değişim* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Köşker, M. (2014). *Ulusal Marşların Söz ve Müzik Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi,]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Anabilim Dalı.
- MEB. (2010). *Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9,10,11 ve 12.Sınıflar) Öğretim Programı* (Ankara). MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü.
- Mehman Musaoğlu ve Fatih Kirişçiöğlü. (2014). Türk Cumhuriyetleri Milli Marşlarının kavramsal, semiyotik ve lengüistik tahliline dair deneme. *Beynelhalk Elmi Jurnal*, 1, 21-34.
- Mirza, P. G. (2019). Recurrent Themes and Iconographic National Symbols: A Formalist Approach in the Comparative Study of the Selected National Anthems of Libya, France and Albania. *Eurasian Journal of English Language and Literature*, 1(2), Art. 2.
- Musaoğlu, M., ve Kirişçiöğlü, F. (2013). Türk Cumhuriyetlerinin Milli Marşları: Açıklamalar, Metinler, Aktarmalar ve Tercümeleler. *Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası - Türkolojiya, Beynelhalk Elmi Jurnal*, 2, 28-50.
- Nalbantoğlu, M. (1964). *İstiklal Marşımızın Tarihi*. Gem Yayınları.
- National Symbols of the Republic of Kazakhstan*. (2011, Kasım 3). Electronic Government of the Republic of Kazakhstan. https://egov.kz/cms/en/articles/state_symbols
- Nogayeva, A. (2019). Geçmişten Günümüze Kazakistan. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), Art. 2.
- Okay, O. (2021). İstiklal Marşı. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 23, ss. 355-356). <https://islamansiklopedisi.org.tr/istiklal-marsi>
- Önal, G. F. (2017). Ortadoğu Ülkeleri Milli Marşlarının Söz ve Müzik Biçimi Açısından İncelenmesi. *Ulakbilge Dergisi*, 5(9), 153-177.
- Özmete, E. (2008). *İş Yaşamında Değerler*.
- Özmete, E., ve Algan, T. (2021). Sosyal Hizmet Uygulamalarında Bireysel ve Toplumsal Değerlerin İşlevselliğine Kavramsal Bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), Art. 1.
- Saginbayeva, B. (2022). Türk İstiklâl Marşı ile Kırgız İstiklâl Marşı'nın Karşılaştırmalı Analizi. *Türk Asya Stratejik araştırmalar Merkezi*. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/70124/turk_istiklal_marsi_ile_kirgiz_istiklal_marsinin_karsilastirmali_analizi
- Satylkanova, N. (2019). Büyük Kırgız Devleti. *Türk Ekini*, 3, Art. 3.
- Silaghi-Dumitrescu, R. (2020). Topics in National Anthems. *Journal of Language and Literature*, 20(2), 288.
- Şarşembiyeva, T. (2015). Kırgızistan'da "Vatanseverlik" Algısı Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), Art. 2.
- Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri. Sözel, Yazılı ve Diğer Meteryaller İçin*. Epsiolan Yayınevi.

- TDK. (2022, Ekim 2). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tepebaşı, F. (2005). Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı ve İşlevleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, Art. 17.
- Timur, K. (2021). İstiklal Marşını Değiştir(eme)me Teşebbüsleri. İçinde *Mehmet Akif ve İstiklal Marşı* (ss. 65-72). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yayını.
- TTKB. (2017). *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Türkçe Sözlük*. (2005). , Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ültay, E., Akyurt, H., ve Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, Art. 10.
- Yaman, E. (1998). Özbek Türklerinin Şairi: Abdulla Apirov. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6, 611-638.
- Yel, S. (2000). Azerbaycan Cumhuriyeti Devleti'nin Kuruluşunda Türkiye'nin Yardımları İlhak Amacına mı Yönelikti? *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 563-578.
- Yener, S., ve Duran, H. (2011). Avrupa Birliği Ülkelerinin Ulusal Marşlarının Sosyo-Kültürel ve Müzikâl Açıdan İncelenmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 24, Art. 24.
- Yetiş, K. (2021). Türkiye ve Azerbaycan Milli Marşları. İçinde B. Emil ve Z. Taştan (Ed.), *100 Ülke 100 Marş İstiklal Marşı*. Kesit Yayınları.
- Zengin, M. (2017). Herkes İçin Geçerli Uygun Değerleri Belirlemek ve Öğretmek Mümkün mü? Değer Eğitimi Yaklaşımları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), Art. 2.